Nyderlanduose gyvenanti Aurelija Dagilytė-Drevel gilinasi į Lietuvos jaunimo kultūrą

Aurelija BANIULAITIENĖ

Beveik du dešimtmečius Nyderlanduose su šeima gyvenančiai iš Kauno kilusiai etnologei, publicistei, jaunimo kultūros tyrėjai Aurelijai Dagilytei-Drevel, galima teigti, gana gerai sekasi suderinti gyvenimą svečioje šalyje ir akademinę veiklą Lietuvoje. Kaip alternatyvių ir virtualių jaunimo grupių tyrėja ji kelerius pastaruosius metus darbuojasi Vilniaus universiteto Kauno fakultete – kartu su kolegomis tiria Lietuvos jaunimo neformalių savilaidos laikraštėlių, vadinamųjų fanzinų, reiškinį ir siekia sukurti šių leidinių atvirą duomenų bazę. Tai iki šiol Lietuvoje netirtas iš praėjusio amžiaus ketvirtojo dešimtmečio JAV mokslinės fantastikos mėgėjų aplinkos kilęs kultūrinis reiškinys, dėl „geležinės uždangos“ į mūsų šalį atkeliavęs daug vėliau. Mokslininkai šiuo metu tokius leidinius – nuo mokyklinių laikraščių iki muzikinių fanzinų – bando surinkti, ieško jų leidėjų. Tai padaryti nėra paprasta, nes dalis leidinių buvo spausdinami vos kelių kopijų tiražu, neretai nukentėję nuo drėgmės rūsiuose ar tiesiog išmesti. Projekto vykdytojai mezga ryšius su buvusiais ir esamais fanzinų kūrėjais ir leidėjais, kad papildytų laikraštėlių kolekciją.

Šiemet balandžio pabaigoje Aurelija buvo grįžusi į Lietuvą skaityti pranešimo šalies bibliotekininkams apie pusiau profesionalią literatūrą ir besikeičiančius medijų amžiuje skaitymo įpročius Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešojoje bibliotekoje vykusioje konferencijoje . Olandų visuomenę iš vidaus pažinusi lietuvė humanitarė dalyvauja Valstybinės lietuvių kalbos komisijos rengiamuose nuotoliniuose Kalbos forumuose, Lietuvos televizijos laidose

(pastarąjį kartą – pernai metų pabaigoje Andriaus Rožicko vedamoje laidoje „Stambiu planu“), kur jos patirtis ir originalios įžvalgos atrodo įdomios ir reikalingos. Moteris save laiko pragmatike, nemėgstančia lozungų, kalbėjimo klišėmis ir radikalumo. Kadangi daugelį metų gyvena kitur, tai įvairi kultūrinė patirtis jai leidžia pažvelgti į lietuviškos kultūros problemas ir tendencijas kiek iš kito taško, atstumas padeda neįklimpti į susiformavusias nuomones ir vertinimus. Aurelijai atrodo, kad bet kurioje mokslinėje, kultūrinėje veikloje svarbus smalsumas. Pasirengimas reikalingas, bet ne mažiau svarbus ir kontekstas. Kuo įvairesnė aplinka, kuo daugiau žinių joje galima rasti, tuo geriau. Paklausta, kaip jai pavyksta išlaikyti kultūrinius saitus su Lietuva, ji pasitelkia lietuvišką patarlę apie vilką, kuris, kiek jį bešertum, vis į mišką žiūri. „Gyvenimas tarp dviejų šalių kartais virsta tokia „persefoniška“ (pagal mitinę būtybę Persefonę – aut.) egzistencija, – teigia ji, – nes iš dalies esi ten, iš dalies čia, negali ir be vieno, ir be kito.“ Ko gero, gimtojoje šalyje moteris nuveiktų dar daugiau, bet sunkoka suderinti finansinį aspektą. „Kelionės kainuoja tiek finansiškai, tiek laiko prasme, tad neretai veikla Lietuvoje tampa gan „egzotišku“ hobiu. Labai padeda nenutrūkę ryšiai su mokslo, kultūros žmonėmis, yra pas ką grįžti, o žmogiškasis aspektas bent jau man labai svarbus“, – tvirtina Nyderlanduose mišrią šeimą sukūrusi moteris.

Aurelija Dagilytė-Drevel. Asmeninio archyvo nuotr.

Aurelija prisistato pusiau kauniete, pusiau suvalkiete. Užaugusi Kaune, bet giminė kilusi nuo Marijampolės, tad Sūduvos sostinė ir kaimas prie Šunskų miestelio buvo jos vaikystės pasaulis. Vėliau dar prisidėjo sodas prie Jūrės (miestelis Kazlų Rūdos sav.), todėl, nors ir užaugusiai eiliniame daugiabutyje, ryšys su žeme, nuosavo sodo turėjimas jai svarbūs iki šiol. Tačiau tuometę Šilainių mokyklą Aurelija prisimena kaip košmarą tiek dėl mokymo kokybės, tiek dėl atmosferos. Todėl neslepia praleidinėjusi pamokas, antradieniais su klasioke šiaušdavusi vietoje pamokų į kiną. Kol galų gale po devintos klasės trūkus kantrybei metė nemėgstamą mokyklą ir pati, be tėvų pritarimo, įstojo į Kauno „Saulės“ gimnaziją, kurią ir baigė. Mokyklos pakeitimas, jos nuomone, ir buvo tas esminis pokytis, atvėręs galimybes siekti ko nors daugiau. O etnologija jos gyvenime atsirado visai atsitiktinai.

Aurelija teigia esanti subkultūrų žmogus. Dar ankstyvoje jaunystėje užuovėja jai

buvo alternatyviosios jaunimo kultūros formos, tas draugų ratas, kurio vertybės ir pasaulėžiūra buvo kiek platesnės, atviresnės, aštresnės nei blanki praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio Lietuvos praėjusio amžiaus paskutiniojo dešimtmečio realybė. Vėliau akiratis plėtėsi akademinėje aplinkoje, nemažą įtaką Kauno merginai padarė Atviros visuomenės kolegija. Ji baigė etnologijos studijas Vytauto Didžiojo universitete. Ir jau tuomet Aurelijos tyrimų temos buvo susijusios su jaunimo, virtualių aplinkų kultūra, savo mokslinių tyrimų lauką ji apibūdina kaip truputį neįprastą tradicinės etnografijos ir naujausių kultūros formų mišinį. Tik apsigyvenus Nyderlanduose akademinė veikla buvo keleriems metams atidėta į šalį. Tuo metu lietuvė dirbo kompiuterinių žaidimų industrijoje, vėliau tiesiog nuobodžiame administraciniame darbe. Teko ir namie „sėdėti“ su augančiais vaikais. Na ir, kaip pati sako, vis parašinėdavo šen bei ten, kol galų gale draugai neprivertė kur nors rimčiau spausdintis. Dabar jos publicistikos kūrinių galima aptikti „Literatūroje ir mene“, kituose spaudos leidiniuose. Aurelijos tekstuose originaliai susipina lietuviški ir olandiški įspūdžiai, jausenos.

Lietuvės atvykimo į Nyderlandus istorija gana banali. Su tuo metu draugu, vėliau vyru olandu pasirinko šią šalį tiesiog dėl finansinių sumetimų. Be to, jai visada buvo smalsu pamatyti, pačiupinėti, pabendrauti su skirtingų šalių žmonėmis. Šiuo požiūriu Nyderlandai tinkami, nes tai ganėtinai įvairi šalis. Tačiau neslepia, kad įsilieti į svetimą aplinką nebuvo labai lengva. Aurelija su šeima apsigyvenusi šalies šiaurėje, kur pritapti tiek dėl mažesnio migrantų kiekio, tiek dėl vietinės kultūros dar kiek sunkiau. „Olandai gana savotiška tauta, iš pažiūros jie labai atviri, tolerantiški, tačiau svetimų žmonių giliau į savo ratą ne itin linkę priimti, be to, jų pačių visuomenė pagal kilmę yra išsisluoksniavusi“, – pastebi lietuvė. Anot jos, kartais lengviau pajusti bendrystę ir užmegzti ryšius su kitais migrantais, nes emigracijos patirtis yra visiškai kitokia, negu gyvenimas visą amžių tame pačiame mieste tarp tų pačių žmonių. Deja, šiaurinėje Nyderlandų dalyje tautiečių nepavyksta daug sutikti, o iki didesnių centrų važiuoti trys–keturios valandos kelio. „Man kaip suvalkietei Nyderlandai labai prie širdies. Užsienyje į Nyderlandus žiūrima kaip į tulpių ir sūrio šalį, bet viduje tos tulpės ir sūris nefigūruoja, viskas sukasi apie rimtą žemdirbystę, pramonę ir ypač prekybą. Manau, didžiausi šalių skirtumai nulemti II pasaulinio karo, o prieš tai – reformacijos ir dekolonizacijos procesų. Lietuva tame nedalyvavo, todėl mums kartais gana sunku suprasti tą diskursą, kaip ir jiems mūsų, rytų europiečių“, – šalių skirtumus vertina Aurelija. Jai labiausiai į akis krenta, kaip Lietuvoje vis dar keistai suprantamas užsienis. O juk tiek Nyderlandai, tiek bet kuri kita Vakarų

šalis nėra vienalytė vertybiniu, kultūriniu požiūriu – visko čia būna, o ir pačios vertybės nuolat kinta. Visgi svetur gyvenanti lietuvė negali nepastebėti, kiek daug Lietuva pasiekė per pastaruosius dešimt–dvidešimt metų, ir tie pokyčiai tikrai pozityvūs. Jos akimis, Nyderlandai žymiai smulkmeniškesni, ir paradoksalu, bet Lietuvoje iš tiesų daugiau laisvės. Didžiausi abiejų valstybių iššūkiai, svarsto Aurelija, galbūt glūdi net ne globaliuose, bet labiau vietiniuose procesuose, kuriuos ji įvardija kaip neoliberalizmo kelius ir klystkelius, kai klaidingai manoma, jog atvira rinka išspręs visas problemas. Dėl to pernelyg išplečiamas viešųjų paslaugų privatizavimas ir pan. „Ant popieriaus tai gal ir gražiai atrodo, bet ilgainiui tokioje šalyje tampa sunku gyventi, nes griūva viskas – edukacija, sveikatos apsauga, būsto pasiūla ir kita“, – savo pastebėjimais dalijasi užsienyje gyvenanti lietuvė.

Etnologę Lietuvoje domina jaunimo kultūra ir joje vykstantys procesai. Aurelija tikina, kad įvairių tendencijų dabartinio jaunimo kultūroje yra daug ir tai tikrai įdomu. Bėda ta, kad dauguma šios kultūros artefaktų nėra surinkti ar kitaip užfiksuoti, darbo šioje srityje yra daug ir, tiesą sakant, nelabai yra kam darbuotis. Nerimą kelia lietuvių kultūros tyrimai apskritai, nes šiuo metu Lietuvoje nėra nė vienos tam skirtos studijų programos, tik keli šen bei ten iškaišioti kursai. „Tai viena iš problemų, kuri kartais neduoda naktimis užmigti, mano etnologų karta paskutinė, o kas toliau?.. Reikia suprasti, kad ne visos studijų programos neša tiesioginę finansinę naudą, yra ir visuomeninė nauda, galų gale net ir tame pačiame versle. Pavyzdžiui, kai ieškoma idėjų, kaip senovės lietuviai šventė šventes, tai remiamasi kažkurio etnografo atliktų ilgų tyrimų rezultatu“, – samprotauja moteris. Ji siūlytų lietuviams iš olandų pasimokyti dosnesnio kultūros srities finansavimo, nes lietuviška 0,2 etato sistema tikrai yra ydinga. Taip pat orientuotis į aukštesnę kokybę, ir tai nebūtinai aukštosios kultūros propagavimas, nes kokybiškas kad ir masinės kultūros turinys yra svarbus visoms visuomenės grupėms.

Paklausta, kokias tradicijas ir auklėjimo metodus puoselėja jos du vaikus auginanti šeima, Aurelija neslepia, kad tik išvažiavusi bandė laikytis abiejų tautų tradicijų, tačiau ilgainiui paaiškėjo, jog be bendruomenės, įprastos aplinkos dauguma tų tradicijų neturi prasmės. Skiriasi ir maistas, toks svarbus lietuviškuose papročiuose, ir pats kultūrinis pagrindas. Galų gale iš tradicinių dalykų liko tik šiokios tokios nuotrupos, pavyzdžiui, per Kalėdas verdamas kisielius, namie kepami kūčiukai, bet jos svarbios. Moteris pasakoja daug įvairių

istorijų, pasakojimų, jų klausant Lietuva jos vaikų sąmonėje įsitvirtina lyg ir nieko labai nedarant. Kartais pajuokauja, kad dukra yra didesnė Lietuvos patriotė už ją pačią, nors ir nemoka lietuviškai. Paauglei Lietuva yra magiška, egzotiška šalis, tai, kas daro ją pačią išskirtinę. Vieno pokalbio metu dukra pasiūlė mamai pasirašinėti po savo darbais mergautine Dagilytės pavarde, nes ji mergaitei skamba prabangiau negu Olandijoje įprasta Drevel pavardė. „Lietuviškai mes tarpusavyje nekalbame, bet ne dėl lietuvių kalbos sunkumo. Mano abu vaikai pradėjo kalbėti vėlai ir labai ilgai dukra kalbėjo tik olandiškai, kol staiga, būdama dešimties, per pusmetį pati neišmoko angliškai. Su lietuvių kalba nežinia kaip bus, bet, manau, jei norės – išmoks“, – nepraranda vilties Aurelija. Būdama Lietuvoje moteris pasigenda vaikams ir jaunimui patrauklaus lietuvių kalbos mokymo(si) kitakalbiams turinio. Iš patirties pastebi, kad vaikai patys neblogai geba pramokti kalbą vien žiūrėdami televizorių, bet tam reikalingas įdomus turinys. Geriausias to pavyzdys, ko gero, būtų japoniška animacija – „anime“ populiarumas ir nulemia, kad tiek daug jaunimo renkasi Azijos kultūros studijas, patys mokosi japonų kalbos. Norėtųsi, kad ir lietuviška kultūra atrastų sau patrauklią nišą, būtų įdomi ne tik emigrantų vaikams, bet ir apskritai visam pasaulio jaunimui.

Aurelijos Dagilytės-Drevel pasaulis sukasi tarp Nyderlandų ir Lietuvos, kuriame, atrodytų, gražiai dera pragmatiškasis ir idealistinis pradai. Jos pavyzdys rodo, kad užsienyje gyvendamas žmogus ir pats vienas gali veikti jį išauginusios šalies naudai. Svarbu, kad rūpėtų, kad būtų, ką pasakyti.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt